

Taudit kulkevat taimien mukana mansikkaan

PÄIVI PARIKKA, MTT

Maahamme on tuontitaimien mukana pyrkimässä mansikan vaarallinen tauti, mustalaikku. Melko yleisenä taimissa kulkee myös kasveja kuihduttavaa mansikan tyvimätää. Sen seurauksena nahkamätä voi lisääntyä mansikkaviljelmillä ja aiheuttaa laatuongelmia. Taudit voivatkin olla riski kannattavuusongelmista kärsivälle mansikantuotannolle.

Suomen liittyminen Euroopan unioniin vuoden 1995 alusta antoi alkusysäyksen myös mansikan taimimarkkinoiden muutokselle. Tuonti Hollannista on lisääntynyt voimakkaasti. Syynä tähän ovat uudet taimityypit, lajikkeet ja edullinen hinta. Samalla on auennut kulkutie maahamme taimien mukana kulkeutuville taudeille. Tästä saimme vakavan muistutuksen, kun karanteenitauti mansikan mustalaikku (*Colletotrichum acutatum*) kulkeutui meille. Toista vaarallista tautia, mansikan punamätää (*Phytophthora fragariae* var *fragariae*), meiltä ei ole toistaiseksi tavattu. Tautien kulkeutumista edistää se, että EU:ssa ei tarkasteta rajoilla tuontitaimia.

Helposti kulkeutuva tyvimätä

Viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana maamme mansikkatiloille on kulkeutunut mansikan taimien mukana mansikan tyvimätää (*Phytophthora cactorum*). Tauti tuhoaa alttiiden lajikkeiden taimia ja nuoria kasveja. Jonsok-lajike on erityisen altis taudille, myös uudemmat viljelyyn tulleet Polka` ja Honeoye` ovat arkoja tyvimädälle. Tyvimätä on yleinen eurooppalaisessa taimituotannossa, ja kulkeutuu helposti piilevänä taimissa. Sairaista taimista koituu viljelijälle taudin torjuntakustannuksia, istutusten paikkaustarvetta ja työkustannuksia. Taudinaiheuttaja siirtyy sairaista kasveista maahan ja tartuttaa myös marjoja. Näin kehittyvä nahkamätä etenee marjoissa hyvin nopeasti ja pilaa valmistakin satoa. Pahalta haiseva sato on kelvotonta, ja muutama saastunut marja pilaa koko erän.

Karanteenitaudit tulevat?

Mansikan mustalaikkua esiintyy Keski-Euroopan mansikantuotantoalueilla, ja tauti on päässyt tartuttamaan myös taimituotantoa. Mustalaikku on harmaahomeen jälkeen tärkein mansikan marjojen pilaaja. Se tuhoaa myös rönsyjä ja kokonaisia kasveja. Tauti kulkeutuu piilevänä kasveissa. Se on helpoimmin havaittavissa, kun marjoihin kehittyy tummia laikkuja. Monimuotoisuutensa takia mustalaikun oireita on hankala tunnistaa. Täysin taudinkestäviä

mansikkalajikkeita ei ole, ja torjunta-aineet tehoavat tautiin puutteellisesti.

Koska mustalaikku kulkeutuu taimissa helposti ja leviää kasvupaikalla nopeasti, kasvinsuojeluviranomaiset pyrkivät estämään taudin pääsyn meille. Kun taudista tehdään varmistettu havainto, saastuneen lohkon kasvit hävitetään. Lohkoa saa käyttää mansikanviljelyyn vasta kolmen vuoden kuluttua taudin toteamisesta.

Jos viljelmältä löytyy mansikan punamätää, kasvuston hävittämisen jälkeen lohkon käyttörajoitus kestää huomattavasti pitempään. Taudinaiheuttaja nimittäin säilyy maassa jopa 15 vuotta. Se kulkeutuu maa-aineksen ja veden mukana paikasta toiseen, joten tauti rajoittaa myös lohkolle kulkemista ja sillä tuotettavia kasveja. Pahimmassa tapauksessa mansikanviljely on lopetettava lohkolle kokonaan.

Uhkaavatko taudit mansikanviljelyä? Marjantuotannon satotasoa ja kannattavuutta pyritään parantamaan. Käyttöön otetaan entistä tehokkaampia viljelymenetelmiä. Tehostettu viljely vaatii kuitenkin investointeja, joille on saatava kate entistä lyhyemmässä ajassa. Istutettavien taimien määrän suurentuessa, lisääntyvät myös taimitappiot, jos taimissa on haitallisia tauteja. Taudin ei tarvitse olla edes tappava aiheuttaakseen sadon pienenemistä, sillä laatutappiot ovat yhtä vahingollisia.

Äärimmäinen ongelma mansikantuotannolle ovat karanteenitaudit, jotka tilalle päästessään aiheuttavat kasvustojen hävittämisen ja viljelyrajoituksia. Vaikka valtio korvaa viljelijälle kasvien hävittämistä aiheutuvat kustannukset, ei korvaus kata viljelyrajoituksista aiheutuvia kuluja ja kaikkia sadonmenetyksiä.

Terveet taimet perustana tuotannolle

Taimet ja niiden terveys ovat avainasemassa kehitettäessä mansikantuotantoa. Ulkomaisten taimien hankintaa perustellaan sillä, että niiden laatu on kotimaisia taimia parempi ja ne tuottavat nopeammin satoa. Terveys ei kuitenkaan näytä kuuluvan laatukriteereihin, mikä näkyy tyvimädän esiintymisessä ja viimeksi mustalaikun saastuttamissa taimierissä.

Kasvitaudit eivät lopeta mansikantuotantoa Suomesta, mutta tuotannon kannattavuutta ne voivat heikentää ratkaisevasti. Taimia hankkiva viljelijä on itse avainasemassa, sillä hän päättää ostoistaan ja kantaa myös vastuun hankinnoistaan. Viranomaiset eivät voi meillä valvoa EU-alueelta tulevien taimien terveyttä, vain kotimaiseen taimituotantoon voidaan puuttua. Mansikanviljelyn tulevaisuuden kannalta toivoisi, että viljelijöille olisi tarjolla todella terveitä, laadukkaita ja hyvää satoa tuottavia taimia.

*Lisätietoja: Koetoiminta ja käytäntö 3/2001: 5
sähköposti paivi.parikka@mtt.fi
puhelin (03) 4188 2552*